

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA VODNÍHO HOSPODÁŘTVÍ A
ENVIROMENTÁLNÍHO MODELOVÁNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Průzkum životního stylu obyvatelstva ČR a jeho vztahu k životnímu prostředí

Survey of the lifestyle of the population of the Population of Czech Republic and its relation to the Environment

Vedoucí práce: Mgr. Jan Brabec, Ph.D.

Bakalant: Karolína Strejcovská

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Karolína Strejcovská

Krajinářství

Územní technická a správní služba

Název práce

Průzkum životního stylu obyvatelstva ČR a jeho vztahu k životnímu prostředí

Název anglicky

Survey of the Lifestyle of the Population of Czech Republic and its Relation to the Environment

Cíle práce

Cílem práce je přiblížit čtenáři, co to je dobrovolná skromnost. Dále zodpovědět otázku, zda je žádoucí se k tomuto životnímu stylu přiblížit. Součástí práce bude anketa, která má za cíl zjistit, zda jsou lidé ochotni se omezit ve svých spotřebitelských návycích a chovat se ohleduplně k přírodě a planetě.

Metodika

Teoretická část se bude opírat o studium literatury, která s danou problematikou souvisí. Pro empirickou část budou zásadní výsledky ankety, na základě níž bude vyhodnoceno chování lidí k životnímu prostředí, šetření přírodních zdrojů, třídění odpadu a jeho zpětné využití, nakupování v second-hand obchodech a další možnosti, které mohou vést k udržení přírodních zdrojů.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran.

Klíčová slova

Dobrovolná skromnost, životní styl, životní prostředí, udržitelný rozvoj, konzumerismus

Doporučené zdroje informací

JONAS, H. *Princip odpovědnosti : pokus o etiku pro technologickou civilizaci*. Praha: OIKOYMENH, 1997. ISBN 80-86005-06-2.

KELLER, J. *Až na dno blahobytu*. Praha: EarthSave, 2005. ISBN 80-903085-7-0.

KOHÁK, E. *Zelená svatozář : kapitoly z ekologické etiky*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-86-9.

LIBROVÁ, H. *Pestří a zelení : kapitoly o dobrovolné skromnosti*. Brno: Hnutí Duha, 1994. ISBN 80-238-4210-2.

LIBROVÁ, H. *Vlažní a váhaví : (kapitoly o ekologickém luxusu)*. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-149-6.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – FŽP

Vedoucí práce

Mgr. Jan Brabec, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 27. 2. 2020

prof. PhDr. Michal Lošák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 2. 3. 2020

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 30. 06. 2020

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Jana Brabce, Ph.D. a že jsem uvedla všechny literární prameny a publikace, ze kterých jsem čerpala.

V Praze dne

Podpis autora

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří Mgr. Janu Brabcovi, Ph.D. za odborné vedení, za poskytování rad a ochotu, se kterou se mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval. Mé další

velké poděkování patří mé rodině a přátelům za neskutečnou trpělivost a obrovskou podporu, bez které bych práci nezvládla dokončit.

ABSTRAKT

Cílem této práce je zhodnotit, zda je životní styl pro lidi důležitý a zda se přiklánějí ke konzumnímu stylu života nebo k dobrovolné skromnosti, která by mohla vést k udržitelnému rozvoji a ochraně životního prostředí.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je vysvětleno, co je dobrovolná skromnost a co obnáší ochrana životního prostředí. V praktické části je rozebrána anketa a vyhodnocení výsledků respondentů.

Cílem je zjistit, zda si respondenti uvědomují současný stav ohrožení přírody a životního prostředí, ve kterém žijí.

Klíčová slova: Dobrovolná skromnost, životní styl, životní prostředí, udržitelný rozvoj, konzumerismus

ABSTRACT

In this thesis I would like to compare the importance of lifestyle types for people. If they prefer a consumer lifestyle or voluntary modesty that could help to environment a planet.

The thesis is separated into theoretical and practical parts. The theoretical part is to explain what voluntary modesty is and what it means to protect the environment. In the practical part is an evaluation questionnaire. The goal is to identify if the respondents know the current status of threat to the environment where we live.

Key words: modesty, voluntary modesty, lifestyle, environment, sustainable development, consumerism

OBSAH.....	16
ÚVOD.....	20
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	21
1.1 ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ.....	21
1.2 SKLENÍKOVÝ EFEKT.....	22
1.2.1 ZNEČISTĚNÍ OVZDUŠÍ A EMISE	23
1.3 EKOLOGICKÁ STOPA.....	24
1.4 UHLÍKOVÁ STOPA.....	24
1.5 VODA A JEJÍ ZNEČIŠTĚNÍ.....	25
1.6 ODPADOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ	26
1.7 ZEMĚDĚLSTVÍ.....	26
1.8 DOPRAVA	26
1.9 TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ	27
1.10 LIDSKÁ POPULACE A PŘEMNOŽENÍ	27
2 HISTORIE OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ V ČR.....	29
3 DŮVODY GLOBÁLNÍCH PROBLÉMŮ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	31
3.1 PŘÍRODNÍ ZMĚNY: KLIMA, VODA, PŘÍRODA A ENERGIE.....	31
3.2 LIDSKÉ ZMĚNY: ETIKA, SKROMNOST, ŽIVOTNÍ STYL, LUXUS, KONZUMNÍ STYL	32
4 ŘEŠENÍ ANEB PRVNÍ KROKY VEDOUcí K LEPší BUDOUCNOSTI.....	37
4.1 UDRŽITELNÝ ZPŮSOB ŽIVOTA, MINIMALISMUS, DOBROVOLNÁ SKROMNOST 37	
4.2 KOREKCE ŽIVOTNÍHO ZPŮSOBU	38
4.2.1 AUTOMOBIL	39
4.2.2 STRAVOVACÍ NÁVYKY	39
4.2.3 MÓDA	39
4.2.4 TECHNOLOGIE	40
4.3 DEN ZEMĚ	40
4.4 ZERO WASTE	41
5 STATISTIKY A UKAZATELÉ V ČR.....	43

5.1	VODA	43
5.2	EMISE.....	43
5.3	ODPADY A ODPADOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ.....	44
5.4	PŘÍRODA	44
5.5	ZEMĚDĚLSTVÍ.....	45
5.6	DOPRAVA	45
5.7	ENERGIE.....	45
5.8	TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ	46
6	EMPIRICKÝ PRŮZKUM.....	47
6.1	HYPOTÉZY	47
6.1.1	STANOVENÍ HYPOTÉZ.....	47
6.1.2	VYHODNOCENÍ EMPIRICKÉHO VÝZKUMU	48
6.2	JEDNOTLIVÉ OTÁZKY A JEJICH ODPOVĚDI	49

6.2.1	MYSLÍTE, ŽE JE SOUČASNÝ ŽIVOTNÍ STYL TRVALE UDRŽITELNÝ?	49
6.2.2	ZAJÍMÁTE SE O EKOLOGII, JSTE EKOLOGICKY AKTIVNÍ?	49
6.2.3	TŘÍDÍTE ODPAD? (SMĚSNÝ, ODPAD, PLAST, PAPÍR, KARTONOVÉ NÁPOJE, SKLO, KOV)?	49
6.2.4	NAKUPUJETE VĚCI DO ZÁSOBY?.....	49
6.2.5	JAKÝ PREFERUJETE DRUH STRAVOVÁNÍ?.....	49
6.2.6	SPOTŘEBUJETE VEŠKERÉ POTRAVINY, KTERÉ NAKOUPÍTE?	50
6.2.7	VYHAZUJETE PROŠLÉ/ZKAŽENÉ POTRAVINY NA KOMPOST/DO BIOODPADU?.....	50
6.2.8	NAKUPUJETE VÍCE REGIONÁLNÍ POTRAVINY NEBO POTRAVINY ZE ZAHRANIČÍ?.....	50
6.2.9	KAM CHODÍTE NAKUPOVAT POTRAVINY?.....	50
6.2.10	JAKÝM ZPŮSOBEM SE STRAVUJETE?.....	51
6.2.11	KOLIKRÁT TÝDNĚ NAVŠTĚVUJETE RESTAURACI/RYCHLÉ OBČERSTVENÍ?.....	51
6.2.12	NAKUPUJI OBLEČENÍ Z DRUHÉ RUKY (SECOND HAND, BAZAR/BAZÁREK/BAZOŠ)?	51
6.2.13	JSTE OVLIVNĚNI MÓDNÍMI TRENDY?	51
6.2.14	JAK NAKLÁDÁTE S NENOŠENÝM/STARÝM OBLEČENÍM?	51
6.2.15	JAKÝ DOPRAVNÍ PROSTŘEDEK POUŽÍVÁTE NEJČASTĚJI?	52
6.2.16	JAK ČASTO JEZDÍTE AUTOMOBILEM?.....	52
6.2.17	JAK ČASTO PERETE?	52
6.2.18	ŠETŘÍTE TEPLEM/VODOU?	52
6.3	VYHODNOCENÍ JEDNOTLIVÝCH HYPOTÉZ.....	52
6.3.1	LIDÉ STARŠÍ 35 LET JSOU OHLEDUPLNĚJŠÍ K ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ NEŽ LIDÉ MLADŠÍ 35 LET.	53
6.3.2	LIDÉ ŽIJÍCÍ V MENŠÍCH MĚSTECH VÍCE TŘÍDÍ BIODPAD NEŽ LIDÉ Z VELKÝCH MĚST.	53
6.3.3	MUŽI VYUŽÍVAJÍ AUTOMOBIL JAKO DOPRAVNÍ PROSTŘEDEK ČASTĚJI NEŽ ŽENY.	54
6.3.4	DOMÁCNOSTI, KTERÉ MAJÍ VÍCE NEŽ 3 ČLENY, JSOU VÍCE SKROMNĚJŠÍ NEŽ DOMÁCNOSTI, KTERÉ MAJÍ MĚNĚ NEŽ 3 ČLENY.	54
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
8	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	60
9	SEZNAM OBRÁZKŮ	61
10	SEZNAM PŘÍLOH	62

10.1 PŘÍLOHA 1 - DOTAZNÍK62

Úvod

Téma této bakalářské práce bylo zvoleno na základě toho, že považujeme za důležité, aby si lidé více vážili přírody, protože příroda pomalu ochabuje a ztrácí na své kvalitě. Lidé si neváží toho, co všechno jim příroda dává. Nemají pokoru vůči sobě, ostatním, natož vůči životnímu prostředí. Doba se velkou rychlostí mění. Moderní technologie jdou dopředu a my zapomínáme na zdroje, které jsou neobnovitelné, a bereme je za automatické. Lidé mění své chování dobou, čímž mění i přírodu.

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, čím vším životní přírodu ničíme, a poukázat na to, jak rychle se mění a že bychom si jí měli vážit. Cílem je řešit problematiku spojenou s tímto nejen českým, ale i celosvětovým problémem.

Bakalářská práce je rozdělena do šesti kapitol. V první kapitole jsou rozebrány základní pojmy, jako je životní prostředí, ekosystém, znečištění vody či ovzduší, odpadové hospodářství, populace, zemědělství a další. Najdeme zde ukázkou, jak vzniká skleníkový efekt, že je spjat především s globálním oteplováním. Druhá kapitola se zabývá historií ochrany životního prostředí v ČR.

Třetí kapitola se zabývá vážnou problematikou důvodů, proč vznikají globální problémy životního prostředí. Řadíme mezi ně změny klimatické a problémy s vodou a energií. Dále je zde rozebrán problém lidského přístupu, který ovlivňuje tyto změny. Řadíme mezi ně etiku, skromnost, životní styl, luxus a konzumní styl.

Ve čtvrté kapitole je ukázkou kroků, které by mohly vést ke zlepšení situace a k záchraně dnešní přírody. Jsou jimi například technologie, automobily, změna stravovacích návyků, cestování nebo Den Země.

V páté a v šesté kapitole, které jsou praktické je rozebrána empirická část, která zahrnuje anonymní anketu. Dále jsou zde vyhodnoceny výsledky, stanoveny hypotézy, které jsou následně vyvráceny, či potvrzeny. Vloženy jsou i statistické ukázky. Celá práce je zakončena závěrem a vloženými přílohami.

1 Vymezení základních pojmů

1.1 Životní prostředí

Životní prostředí je definováno dle zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, § 2 jako prostředí, které vytváří přirozené podmínky života organismů, a to i včetně člověka. Mezi složky patří zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.

Životní prostředí je zásadním faktorem organismů, umožňující jim žít, rozmnožovat se, vyvíjet se a tvořit prostředí, do kterého patří. Jejich prostředím může být les, rybník nebo např. u parazitů to může být i tělo hostitele. Tyto faktory rozdělujeme na abiotické, tedy neživotné, do kterých řadíme fyzikální a chemické prvky, jako je složení vzduchu, vody a horniny. Patří sem i klimatické faktory, do kterých patří zvuk nebo záření. Do druhé skupiny řadíme biotické faktory, tedy životné. Životné dělíme na vnitrodruhové (homotypické) a mezidruhové (heterotypní) (EKO.STRÁNKY 2018). Životní prostředí zásadně ovlivňuje mnoho aspektů, jako je např. zdraví člověka. Jeho znečištění může mít až smrtelné důsledky. Mezi nejvýznamnější nemoci způsobené znečištěním řadíme respirační, nádorové nebo reprodukční (Státní zdravotní ústav 2004).

Mezi hlavními ekologickými problémy, které byly nazvány na konferenci OSN v roce 1972 ve Stockholmu, jsou především emise (s emisí souvisí znečištění ovzduší a s ním spojený skleníkový efekt), dále nadměrné čerpání neobnovitelných i obnovitelných zdrojů, mezi které patří například voda, půda nebo živé organismy (Deklarace Konference OSN o životním prostředí 2007).

Životní prostředí můžeme také dělit na bezprostřední, globální a osobní. Bezprostřední životní prostředí, tedy např. pražské, respektive české, se zabývá především vzduchem a prostředím kolem nás. Ovzduší v Praze je kvůli továrnám a stále většímu automobilismu téměř nedýchatelným. V důsledku těchto nečistot v ovzduší stoupá počet nemocných lidí, kteří mají problémy s dýchacími cestami (Kohák 2000). Další kategorií je globální prostředí. Zmenšující se počet mořských ploch a lesních porostů (z důvodu těžby, kultivace nebo požárů), které nejsou schopné vyrovnávat vypouštěné skleníkové plyny v atmosféře, má za následek zvyšující se teploty na Zemi a s tím související

klimatické změny či dostupnost pitné vody (Kohák, 2000). Do poslední kategorie řadíme osobní prostředí. Jedná se o prostředí v každém konkrétním jedinci, ať už je to jeho každodenní chování nebo vnímání okolí. Na každém jedinci záleží a chování každého jednotlivce má s rostoucí populací čím dál větší dopad na životní prostředí. Jak píše Kohák (Kohák, 2000) ve své knize: „*je to dramatické zkreslení lidských vztahů k sobě, k bližnímu a k přírodě.*”

Důležitým pojmem v životním prostředí je také příroda, tedy ekosystém, který má několik významů. Může to být volně žijící ekosystém či hmotný svět. Přírodou je předmětem zkoumání přírodních věd. V přírodě existují dva typy ekosystémů – přirozený a umělý. Do přirozeného, tedy živé přírody, zahrnujeme všechny živé organismy, a to od bakterií až po živočichy. Kdežto do neživého ekosystému patří horniny, nerosty, půda, vzduch, teplo (Příroda.cz 2004).

1.2 Skleníkový efekt

Pojem skleníkový efekt je především zmiňován v souvislosti s problematikou globálního oteplování. Dovolíme si tvrdit, že snad každý z nás dennodenně přispívá k jeho vzniku, a to například jízdou v automobilu nebo vyhozením odpadků do špatného kontejneru. Na skleníkový efekt tedy nejvíce působí zásahy člověka a jeho znečišťování atmosféry. Rovněž se ale jedná o spoustu dalších činností, například spalování fosilních paliv, kácení pralesů, vypalování savan, letecká i automobilová doprava, ale také snižování půdních prostor ve prospěch stavební plochy.

Skleníkový efekt je jev, ke kterému dochází ohříváním zemského povrchu prostřednictvím atmosféry. Světelné záření je částečně pohlcováno a částečně odraženo zpět do atmosféry (viz obrázek 1). Současný stav atmosféry působí nepříznivě na přirozený cirkulační děj (ENVIWIKI: Skleníkový jev 2018).

Obrázek 1. Schéma skleníkového efektu (Wikipedie)

1.2.1 Znečištění ovzduší a emise

Ovzduší je jednou ze složek životního prostředí, bez které se nemůžeme obejít. Už jen vdechovaný vzduch ovlivňuje zdraví člověka. Podle MŽV (Ministerstva životního prostředí) je tedy důležité soustředit se na jeho ochranu. Této problematice je věnována velká pozornost i na evropské a mezinárodní úrovni.

Znečišťování ovzduší je tedy chemicko-biologicko-fyzikální proces, během něhož se mění přirozené vlastnosti atmosféry. Nejvíce je znečišťováno spalováním paliv, která jsou užívána k výrobě elektrické energie a tepla. Jedná se také o paliva určená do dopravních prostředků (Ministerstvo životního prostředí, 2018).

Základní právní normou je zákon č. 201/2012 Sb., který uvádí, že „ochranou ovzduší se rozumí předcházení znečišťování ovzduší a snižování úrovně znečišťování tak, aby byla omezena rizika pro lidské zdraví způsobená znečištěním ovzduší, snížení zátěže životního prostředí látkami vnášenými do ovzduší a poškozujícími ekosystémy a vytvoření předpokladů“

Emise jsou veškeré vypouštěné látky, které znečišťují ovzduší. Emise mají dané limity, které určují, jaké je pro člověka a přírodu snesitelné množství vypuštěných nečistot. Na měření a hodnocení emisí v ČR dohlíží Ministerstvo životního prostředí (Český rozhlas 2013).

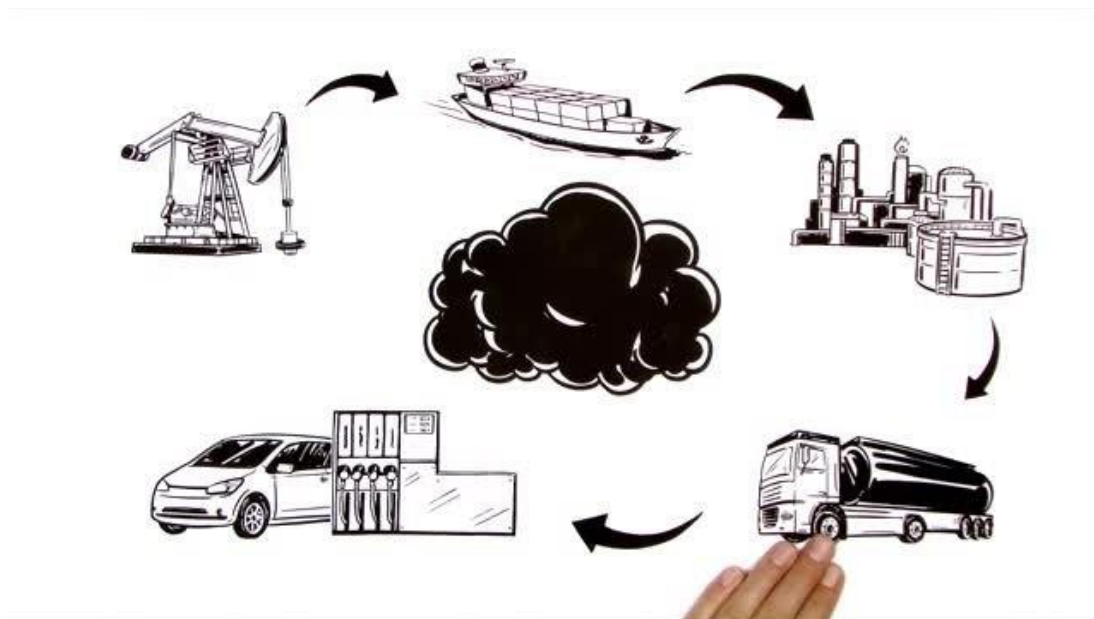
1.3 Ekologická stopa

Ekologická stopa je ukazatel vlivu člověka na životní prostředí. Pomocí tohoto nástroje je možné přibližně změřit lidské požadavky na přírodní zdroje. Tato kalkulačka vyhodnocuje výsledek v plošných jednotkách, tedy v globálních hektarech, a je možné ji vypočítat ve více kategoriích – pro jedince, instituce, město, region, stát či celý svět.

Výsledek vystihuje lidskou závislost na přírodním bohatství a snaží se tak každého jedince upozornit na jeho vysoké požadavky a plýtvání. Počítá se prostřednictvím spotřeby přírodních zdrojů, potravin, paliva, produkce odpadu či vypouštění oxidu uhličitého do atmosféry. Všechny hodnoty jsou porovnávány s přírodou, tedy tím, jak je schopna odpady pohlcovat, likvidovat a vytvářet nové zdroje (CIA2 2013).

1.4 Uhlíková stopa

Uhlíková stopa je dalším ukazatelem vlivu člověka na životní prostředí a klimatické změny. Vyhodnocuje spotřebu energií, výrobků a služeb pomocí potřebného množství skleníkových plynů. Tato stopa se také dělí do různých kategorií – národní, městské, individuální, ale můžeme ji rozdělit také na podnik či výrobek (CI2 2013).

Obrázek 2. Uhlíková stopa (Wikipedia, 2013)

1.5 Voda a její znečištění

Voda patří mezi základní podmínky života a je rovněž velkým politickým tématem, které tvoří podmínky pro udržitelné hospodaření s omezeným vodním bohatstvím. Můžeme si pod tím představit užívání vodních zdrojů s požadavky na ochranu vod, ekosystémů apod.

Oběh vody je nejdůležitějším cyklem na Zemi. Jedná se o chemické složení dvou atomů vodíku a jednoho atomu kyslíku neboli H_2O . Voda tvoří více než 70 % povrchu Země a 97 % veškeré vody jsou zásoby slané vody v mořích a oceánech. Slaná voda lze použít jako pitná až po jejím složitém upravení na sladkou, což je velmi náročný proces, a i z tohoto důvodu se její použitelné množství výrazně snižuje. Použitelná část vody po odečtení zásob, které jsou ukryté v ledovcích, je pro rostlinnou a živočišnou část Země pouhých 0,65 % vody (Ministerstvo životního prostředí: Voda 2008).

Znečištění vody je světovým problémem. Znečištěné vody mají za následek šíření pandemií, jejichž vlivem denně na světě zemře několik tisíc lidí (Státní zdravotní ústav 2008). Voda je znečišťována příčinami přirozenými a nepřirozenými. Přirozené zdroje, které kontaminují vodu, jsou například sopečné činnosti. Závažnější jsou ale

zdroje nepřírozené. Mezi ně patří chemické látky jako dusík a fosfor, které jsou součástí průmyslových hnojiv. Tato hnojiva mají vliv jak na kontaminaci půdy, tak na kontaminaci podzemní i povrchové vody (Zpráva o životním prostředí České republiky 2018).

1.6 Odpadové hospodářství

Ministerstvo životního prostředí definuje odpadové hospodářství jako: „*předcházení vzniku odpadů, nakládání s odpady, následná péče o místo, kde jsou odpady trvale uloženy a kontrola*“ (Ministerstvo životního prostředí: odpadové hospodářství 2008). Jedná se o dynamicky rozvíjející se oblast národního hospodářství. V České republice ho upravuje zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravuje práva a povinnosti osobám v této oblasti. Klade velký důraz na předcházení vzniku odpadů. Dále stanovuje hierarchii nakládání s odpadem a určuje základní principy ochrany životního prostředí při nakládání s ním spojené (Ministerstvo životního prostředí: odpadové hospodářství 2008).

1.7 Zemědělství

Zemědělství popisuje produkci potravin, krmiv a jiných produktů zacílených na pěstování rostlin a chov zvířat. Dělíme ji na rostlinnou a živočišnou. Vázanost výroby je na půdu (Zemědělství – KT 2009).

Na vysvětlení definice zemědělství můžeme použít definici z Ottova naučného slovníku (1908), jež zní: „*Zemědělství (Agrikultura) jest vzdělávání země čili půdy za tím účelem, aby vydávala užitečné plodiny. V širším smysle zahrnujeme v pojem z. nejen rolnictví, ale i hospodářství lesní, chmelařství, vinařství, zahradnictví, ovocnictví, o nichž pojednáno pod zvláštními hesly. V užším smysle jest z. tolik co polaření čili hospodářství polní*“

1.8 Doprava

„*Doprava je záměrné a organizované přemísťování věcí a osob uskutečňované dopravními prostředky po dopravních cestách. Můžeme jí dělit na dopravu nákladů, osob*

a zpráv. Dle zákona č. 183/2006 Sb. se dopravní infrastrukturou rozumí pozemky, stavby a s nimi související zařízení např. pozemních komunikací, drah, vodních cest a letišť.“ (Ústav územního rozvoje 2006). Je to tedy činnost, která slouží k propojení území.

1.9 Trvale udržitelný rozvoj

Trvale udržitelný rozvoj se snaží zmírnit nebo odstranit negativní projevy, které způsobila lidská společnost. Jedná se především o ekonomický růst, který se špatně podepisuje na fungování naší planety. Přírodní zdroje jsou většinou konečné a jejich nadměrné čerpání naši planetu poškozují. „*Udržitelný rozvoj proto nebere v potaz pouze ekonomický růst, ale i společenské hodnoty a přírodní bohatství. Ústřední otázkou proto je, jak uchovat kvalitu života a zajistit potřeby současných generací, aniž by bylo ohroženo naplnění potřeb budoucích generací a jiných lidí. Stojí na pochopení, že sociální, environmentální a ekonomický pilíř společnosti jsou úzce propojeny a že nelze jeden z nich upřednostnit na úkor ostatních*“ (Ministerstvo životního prostředí, udržitelný rozvoj 2008).

1.10 Lidská populace a přemnožení

Lidskou populaci můžeme definovat jako statistiku lidí žijících na Zemi. Podle všech dostupných statistik lze prokázat, že lidská populace exponenciálně roste. Planeta je již velmi přelidněná a lidstvo přemnožené. Příčinou přelidnění může být vyšší porodnost a zároveň nižší úmrtnost. Tento stav je pro fungování celé planety nebezpečný. „*Každý druh, který se přemnoží, nesmírně riskuje. S přemnožením jsou spojeny podobné obtíže jako s malým počtem. Ten vede k sociálnímu stresu, vyčerpání zdrojů a poškození prostředí. To jsou věci, které nejsou jednoduše vratné*“ (Daniel Frynta, Hyde Park Civilizace 2013).

Přemnožení se ale zdaleka netýká pouze lidské populace, týká se také zvířat. Mohou o tom vypovídat změny jejich přirozeného chování. Přemnožení si lze všimnout v několika momentech, mezi které patří např. tak velká spotřeba potravy u jednoho druhu, že jsou tím ohroženy další druhy. O přemnožení se také jedná v případě, že zvířata mezi sebou přestanou sdílet své biotopy, a naopak se začnou vytlačovat, jelikož se již

do daného biotopu spolu nevejdou. Vytlačování z biotopů platí i pro lidi, kteří ubírají přírodní prostor zvířat k vlastním potřebám (Kohák 2012).

2 Historie Ochrany životního prostředí v ČR

Základy právní historie přírody sahají až do středověku. Hlavní důvody byly historické, kulturní a estetické. V této době dochází k prvním vědeckým pokusům týkajícím se vzhledu krajiny a její ochrany. Právní akty se zabývaly majetkem, do kterých se počítaly přírodní zdroje a zvěř. Ochrana se zabývala především pytláctvím, ochranou lesů, lovením zvěře a ryb. První právní normy jsou zaznamenány ve 12.–14. století. V roce 1189 byla českým knížetem Konrádem II. Otou vydána Statuta Konrádova a v roce 1360 Rožmberská kniha. Obě se zabývají ochranou lesů, a to především opatřením proti krádeži dřeva. Prvky připomínající ochranu přírody však obsahoval návrh Majestas Carolina císaře Karla IV. Ten vymyslel propracovaný systém feudální správy lesů a stanovil přísné tresty při jeho porušení.

Na začátku 19. století (nástupem romantismu) se objevují snahy o ochranu některých přírodních a krajinných prvků a území. Zřizují se první chráněná území – Žofínský prales a Hojná voda. Obě tato chráněná území existují dodnes. Žofínský prales je národní přírodní rezervace. Hojná voda je jako národní přírodní památka. Mezi další významné území patří Boubínský prales, který v roce 1858 založil kníže Jan Schwanzenberg. Dále se začínají objevovat první ochranné snahy ve správních aktech státních úřadů a v obecně závazných právních normách – např. tzv. Prügelpatent. Tato norma byla užívána pro ochranu přírodních památek.

Moderní právní úprava začala až ve 20. století se vznikem Československé republiky. V roce 1933 bylo vyhlášeno 30 chráněných území. O pět let později bylo zřízeno 142 přírodních rezervací. V roce 1956 vznikla první chráněná krajinná oblast Český ráj. V roce 1963 byl zřízen první národní park KRNAP. Za zakladatele moderní ochrany považujeme Rudolfa Maximoviče, který byl nejvyšším představitelem státní ochrany přírody. Podílel se na přípravných pracích k založení Mezinárodního svazu na ochranu přírody (IUCN). Jeho nástupcem byl Dr. Jaroslav Veselý, první ředitel Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody. Doktor Veselý se zasadil o kontinuitu naší účasti v mezinárodním dění v ochraně přírody.

Dlouhá letá se pak jednalo o samotném zákoně o ochraně životního prostředí. Do roku 1956 bylo předloženo mnoho návrhů, které však neměly kladný výsledek. Rok 1956

byl rozhodující – byl schválen první, a to zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Předmětem byla ochrana chráněného území, chráněné přírodní výtvořy, chráněné přírodní památky, chráněné druhy živočichů, rostlin, nerostů a zkamenělin. Tento zákon však nepočítal s dynamickým vývojem přírodních stanovišť a ekosystémů.

Nepočítal s tím, že nestačí chránit přírodu jen na vybraných územích, ale je nezbytné chránit celé území. Z toho důvodu byla po roce 1989 v souvislosti s rozsáhlými politickými, hospodářskými a společenskými změnami přijata nová právní úprava ochrany přírody a krajiny.

V roce 1992 byl přijat dosud platný zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Tato úprava se drží zásad např. prevence, předběžné opatrnosti, udržitelného využívání přírodních zdrojů. Doplnuje konzervační přístup k ochraně dochovaného přírodního prostředí také aktivním přístupem státu a soukromých osob. V České republice je rovněž platná řada dalších právních úprav k ochraně přírody (OAPK ČR 1999).

3 Důvody Globálních problémů životního prostředí

Již v roce 1992 vymřelo na planetě každý den minimálně 140 rostlinných a živočišných druhů. Přicházíme o ně především kvůli masovému ničení pralesů a zvětšujícím se pouštním plochám. Celkový stav světa se zhoršuje i vlivem vypouštění škodlivých zplodin, zvyšujícího se skleníkového efektu, snižování ozonové vrstvy, eroze půdy, zvyšujícího se průmyslu a nových chemikálií, rozšiřujícího se blahobytu a ekonomického růstu (Keller, 2005).

Situace se nemění, a proto jako reakce na chování vyšlo po 25 letech (v roce 2017) již druhé varování lidstvu, což je takzvaná odborná petice, kterou vydali odborníci z neziskové organizace Společnost znepokojených vědců. Jedná se o zprávu o stavu životního prostředí. Podepsalo ji přes 15 000 vědců z více než 180 zemí světa. Mezi nejvíce probíraná témata patří skleníkové plyny, ničení deštných pralesů, narušení dostupnosti pitné vody, ale také rozšiřující se mrtvé zóny ve světových oceánech.

Planeta má za sebou několik přírodních zkáz, například tsunami z roku 2004 nebo nejnovější pohromy z roku 2019/2020 – požáry v Austrálii, stále pokračující požáry v deštných pralesech, ale také naměření více než 20 stupňů Celsia na Antarktidě. To vše je odezva na lidské chování na planetě.

Každý problém má svůj počátek. Hlavní problémy dnešní doby můžeme rozdělit na klimatické změny, problémy s vodou, nevážení si přírody. Mezi problémy patří ale také osobitý styl člověka, jako je luxus, konzumní styl, životní styl, skromnost, etika apod.

3.1 Přírodní změny: klima, voda, příroda a energie

Jedná-li se o klimatické změny, tak hovoříme o otázce neustále se zvyšujícího průměru ročních teplot. Jestliže se zaměříme na ČR, tak rok 2018 byl nejteplejším v její historii. V letních měsících se zaznamenává výrazné sucho. Průměrná roční teplota zemského povrchu (pevniny i oceánu) byla v roce 2018 téměř o 1 °C vyšší než v preindustriálním období, což je období v letech 1850–1900 (Zpráva o životním prostředí České republiky 2018).

Mezi další problémy klimatických změn řadíme zhoršení dostupnosti vody. S přibývajícím populací se zdroje vody (pitné i užitkové) rapidně snižují. Už nyní je jasné, že se spotřeba vody i kvůli průmyslové výrobě zvýší o 55 % (Zpráva o životním prostředí České republiky 2018).

Evropsky významné druhy živočichů a rostlin, které byly hodnoceny v příznivém stavu, tvoří 23,1 %. V případě evropsky významných stanovišť se jedná pouze o 16,4 % v příznivém stavu. Data jsou z posledního celoevropsky vyhodnoceného období z let 2007–2012. V Evropě, a především EU, Norsku a Švýcarsku, se v letech 1990 až 2016 snížila populace „běžných druhů ptáků o 11,2 %, lesních druhů ptáků o 5,3 % a ptáků zemědělské krajiny o 34,9 %“ (Zpráva o životním prostředí České republiky 2018). Ve stejném sledovacím období došlo také k velkému snížení populací lučních motýlů ve sledovaných evropských státech, a to o 39,3 %. V České republice máme mnoho ohrožených zvířata rostlin. Řadíme mezi ně např. medvěda hnědého, netopýra brvitého a černého, sysla a vlka. Je to důkaz toho, že si stále nevážíme přírody.

Mezi další změny patří rozdíl energie. Na energetické hodnoty mají vliv 4 faktory, a to přírodní, ekonomické, politické a demografické. „Průměrná spotřeba energie na obyvatele v EU28 činila 91,9 GJ, v porovnání s rokem 2000 jde o téměř 6% snížení hodnoty. Celkem se energetická náročnost všech zemí Evropské unie v letech 2005–2017 snížila o 31,2 %. Všechny evropské země jsou závislé na dovozu energií, běžně se jedná o hodnotu od 4,1 %, tato hodnota se průběžně zvyšuje. V roce 2017 dosáhla energetická závislost EU28 hodnoty 55,1 %“ (Zpráva o životním prostředí České republiky 2018).

3.2 Lidské změny: Etika, skromnost, životní styl, luxus, konzumní styl

Etika je filosofická disciplína, která se zabývá zkoumáním mravní dimenze skutečností. Dalo by se říci, že vyhodnocuje lidské chování. Je velmi důležité se etikou zabývat, už především z toho důvodu, že současná populace je mnohem mocnější a mnohonásobně vyšší, než byla populace našich předků. Lidé si kladou čím dál vyšší nároky, které Země již nedokáže dále uspokojovat, a proto je důležité začít se více věnovat trvale udržitelnému způsobu života. Kohák (2012) definuje etiku jako „soubor zásad a pravidel, která člověku naznačují, jak by se měl chovat ve svém obcování se vším

mimolidským světem“. Bylo by možné tvrdit, že v dnešní době lidé svým chováním hazardují s přírodou a vůbec si neuvědomují následky takového chování. Neváží si toho, co pro nás příroda dělá a co nám dává. Lidé nemají pokory a neváží si sebe samých, ostatních, natož přírody.

Dalším faktorem, který v dnešní době chybí, je skromnost. Pojem skromnost a skromné chování je dnešní společnosti dosti vzdálený. S hodnotami, které byly dříve běžné, se nyní moc nepotkáváme. „*Lidé si vždy přáli dosyta se najíst, ač obvykle byli ochotni se spokojit s polosytem, přáli si oděv a přístřeší a k tomu společenství vlastního druhu*“ (Kohák 2012). Nároky a spotřeba populace se mnohonásobně zvyšuje. Naši předci se vždy spokojili s tím, co měli. V dnešní době je ale považováno za samozřejmost mít více než předešlá generace. Opakem skromnosti je chamtivost, a právě chamtivost v této době převládá. Ve vyspělých zemích je pro většinu populace přirozené nakupovat, hromadit, a především vlastnit čím dál více statků. Nyní je tato vlastnost brána jako ctnost. Přitom se chamtivost v dávných dobách trestala, byla brána jako špatná vlastnost a byla symbolem několika pohádek (Kohák 2012).

Životní styl je sociální status každého člověka. Lze jej určit samostatně či jako sociální skupinu, směřující stejným směrem. Jedná se o každodenní trávení volného času, činnosti, zvyky, vzájemné vztahy, způsoby chování. Lze určit spoustu faktorů, které každého jedince a jeho životní styl ovlivňují. Řadíme mezi ně lokalitu, volný čas, vzdělání, postavení v práci, příjem, tradici, módu, rodinu. Existuje nepřeberné množství životních stylů. Všechny styly se mohou určovat v několika rovinách. Ať už se jedná o stravovací návyky, styl výchovy dětí, módní styl, hudební styl, náboženství, sport či jiné.

Aniž by si to lidé uvědomovali, v posledních letech se nejvíce přiklánějí ke konzumnímu stylu, takzvanému konzumerismu, jedná se o nejrozšířenější druh životního stylu. U konzumního stylu lidé více upřednostňují hmotné, materiální statky a kladou důraz na spotřebu. U konzumní společnosti jde spíš o spotřebu materiálů než o základní životní potřeby. Jde o takzvanou zálibu ve vlastnění a hromadění věcí (Librová 2003). Těmto lidem se také říká sběrači prožitků, a i když se na první pohled zdá, že se lidé tímto sběrem obohacují, je to přesně naopak (Keller 2005). Lidé, kteří kritizují konzumní styl, upozorňují především na rychlou přeměnu přírodního bohatství na bohatství umělých věcí. Přestože tímto stylem žije mnohem menší část populace, tato část populace svou „*nadměrnou spotřebou vyčerpává zdroje a zamořuje ovzduší a*

vody i těm, jichž se konzum netýká“ (WIKISOFIA 2014). Konzumerismu se připisuje veškerá nadměrná spotřeba, konzumace, ale také některé služby či volnočasové aktivity. Rekreační a sportovní areály, například lyžařské areály či areály na golf, dále také aquaparky či jiné zábavní parky. Do této skupiny také spadá automobilismus, se kterým souvisí výstavba dálnic a benzinových stanic. Na základě čím dál většího konzumu a takzvaných potřeb, které si myslíme, že jsou nezbytné, ohrožujeme mnohem zásadnější složky života, kterými jsou nezávadná voda, čistý vzduch a klid. Z dříve běžných a dostupných statků se pomalu stávají statky nedostatkové (Librová 2003).

Luxus je opakem skromnosti. Librová se tomuto tématu věnuje ve své knize a popisuje ho třemi synonymy jako „přepych“, „blahobyt“ a „plýtvání“. Podle ní se také jedná o nadbytečné uspokojování potřeb. Luxusní je tedy vše, co člověk nepotřebuje k přežití a své reprodukci. „*Některá pojetí luxusu zdůrazňují vlastnictví vzácných či nedostatkových statků a služeb*“ (Librová 2003). Za luxus neboli plýtvání se považují i věci, které si člověk ani neuvědomuje či nepřipouští. Za luxusní se považují ohňostroje, nasvícené budovy, vánočně nasvícené ulice a výlohy, ale také soutěže a závody v požívání potravin. Můžeme hovořit také o věcech, potravinách či událostech, kterých bývalo v dávných dobách málo, bývaly nedostatkovým zbožím, byly výjimečné nebo byly určené jen pro určitou sortu lidí. V dnešní době jsou sklo, cukr, čaj, káva, exotické koření, tropické ovoce, exotické květiny, likéry či parfémy naprosto běžně dostupné, dříve se ale tyto statky řadily mezi luxusní. Nejedná se pouze o statky hmotné, trávení volného času v ZOO, cirkusech či cestování si mohla dovolit pouze vyšší sorta lidí. V současnosti otevřením hranic a čím dál většími možnostmi se luxus jako takový určuje již hůře. „*Základní potíž tkví v tom, že se neshodují věci a aktivity, které by byly výjimečné, vzácné*“ (Librová 2003).

Nejspíš proto se dnešní společnost upíná k nákupu drahých a značkových věcí či oblečení. Věří, že vyšší finanční hodnota zdůrazňuje luxus a výjimečnost. Ale i zde se již nemusí jednat o záruku kvality, především kvůli napodobování, falšování a produkování náhražek (Librová 2003). Coco Chanel prohlásila, že „*luxus není protikladem chudoby, ale vulgarity*“. Z hmotného luxusu se vytratily rituály luxusního chování. Zdůrazňuje tak především chování žen a dam ve společnosti. I chování se dá označit jako luxusní a v dnešní době už se toto chování téměř neobjevuje (Librová 2003).

V současnosti se proto za luxus považují úplně odlišné hodnoty. Jde o základní předpoklady života, kterými jsou čas, pozornost, prostor, klid, příroda, bezpečnost. Předáční luxus je spojení dvou elementárních předpokladů života, tedy času a pozornosti, což jsou nejobtížněji dosažitelné statky. Ekologický luxus je úplně odlišný od luxusu jako takového a rozhodně nelpí na majetku a vlastnění, ale právě naopak se zaměřuje na šetrné chování k přírodě. Lidé, kteří se chovají ekologicky luxusně se snaží zmenšovat svou ekologickou stopu (Librová 2003).

Mezi další vlivy, které nás dost ovlivňují, patří reklama neboli propagace. Může být placená i neplacená. Jedná se o propagaci čehokoliv: značky, výrobku, služby, myšlenky, směru, společnosti. Existuje několik druhů a forem, kterými lze reklamu šířit, například internetová, rozhlasová, televizní, novinová, letáková, plakátová nebo venkovní. Reklama se nyní čím dál více objevuje i během sportovních utkání, závodů a dalších sportovních aktivit. Bývá viditelná v prostředí, kde se sport koná, v hale, na mantinelech, na podlaze, ale také na dresech jednotlivých hráčů. Cílem reklamy je zasáhnout populace a zvýšení prodeje. Téma reklamy zmiňuje ve své knize Kohák (2000), který zastává názor, že reklama působí na city toho, kdo reklamu konzumuje. Prostřednictvím reklamy žije populace v iluzi a věří, že štěstí je podmíněné neustálým nákupem. Také Librová se zabývá reklamou a jejím dopadem na lidstvo. Lidé podléhají reklamě, která je dokonce ovlivňuje natolik, že jsou ochotni měnit své potřeby (Librová 2003). Oba autoři vnímají reklamu jako velké manipulativní médium, kterému většina lidí podléhá. Firmy a podniky jsou ochotni jen za reklamu za rok utrácet mnoho finančních prostředků, reklama jako taková bývá takzvaně více agresivní, více viditelná, častější nebo stále více běžná a čím dál delší. Reklama má lidi především neustále vést k nespokojenosti a k dalším nákupům (Keller 1993).

Obrázek 3. Psychologické aspekty konzumní společnosti (Wikipedie, 2014)

4 Řešení aneb první kroky vedoucí k lepší budoucnosti

Lidé pomalu přichází na to, že je potřeba nějaká změna, která nepovede k záhubě naší planety. Lidé pomalu přichází na to, že se musí něco změnit. K tomu nám může pomoci udržitelný způsob života, dobrovolná skromnost nebo minimalismus.

4.1 Udržitelný způsob života, minimalismus, dobrovolná skromnost

Udržitelný způsob života je forma životního stylu. Hlavní myšlenkou je omezení přírodních zdrojů a snížení uhlíkové stopy, omezení automobilismu, snížení spotřeby energie a upravení stravy. V případě celé lidské společnosti není možné tohoto způsobu dosáhnout, lidé nejsou ochotni měnit svůj styl chování a lidé v chudých zemích své chování ovlivnit nemohou. Udržitelné chování znamená méně konzumovat, šetřit přírodní zdroje, méně znečišťovat přírodu, snažit se vlastnit co nejméně věcí, už dopředu přemýšlet nad nákupem a nakupovat ekologické produkty, které se dají recyklovat, nakupovat nebalené zboží, nejezdit každý den autem, ale využívat hromadné dopravní prostředky, chodit pěšky či jezdit na kole (Librová 2003). Jak popisuje Kohák (2000): „každá drobná změna je vítaná a vede ke změně“.

Důležitým směrem je minimalismus. Jedná se o směr, který se také pomalu dostává do povědomí. Z českých autorů o tomto směru píše například Magdaléna Katolická, ze zahraničních pak Leo Babaut. Podstatou minimalismu je odstranění „zbytečného“. Všeho, co člověka zatěžuje, tedy zbavení se zbytečností. Ať už materialisticky či duševně. Minimalisté si váží kvality, nikoli kvantity, a to ve všech směrech osobního života. U každého jedince se jedná o něco jiného, co je pro někoho nepostradatelné, může být pro druhého zbytečné. Jedná se o způsob myšlení, který vede k „čistšímu“ pohledu na svět. Mít méně, jíst méně, nakupovat méně, pracovat méně, nic nás neomezuje, ale naopak osvobozuje. Není to směr, kterým se musíme řídit, ale kterým se daný jedinec chce ubírat.

Dalším životním stylem je styl dobrovolné skromnosti. Lidé se i přesto, že by mohli vydělávat více peněz a nakupovat více věcí, chovají takzvaně dobrovolně skromně a jsou spokojeni s tím, co mají (Librová 2003). Jde tedy o vlastní, dobrovolné rozhodnutí, které člověk upřednostňuje kvůli šetření přírody. Tito lidé mají radost ze života, a ne radost z majetku a vlastnění. Lidé, kteří se řídí tímto stylem, jsou ti, kteří jsou

ochotni vysazovat stromky, třídít odpad, šetřit energii a snaží se omezovat svou domácí spotřebu. Na tento životní styl se dá pohlížet více směry. Člověk může žít dle nejmodernějších trendů, ale zároveň investuje do technologií, které šetří přírodu. Tedy například novým nákupem myčky nebo pračky, která již obsahuje speciální šetrné programy, využívá méně energie, méně vody a nevypouští tolik škodlivého odpadu do ovzduší (Librová 2003). Především jde o rozumný pohled na život a uvědomění si současných opravdových hodnot. Lidé nemusí mít všechno, a jejich bohatství spočívá naopak v tom, že si váží toho, co mají, a zbytečně neplýtvají tím, co nepotřebují (Kohák 2000).

4.2 Korekce životního způsobu

Dalšími zásadními odvětvími, které by napomohly lepším podmínkám, by byla změna stravování, snížení cestování (především snížení dopravy letecké) a změna módních návyků. Nyní je téměř vše založeno na principu „*použij-zahod'-vezmi si nové*“ (Librová 1994). K tomu, abychom mohli nějak ovlivnit současný stav životního prostředí, je nejdůležitější začít změnou především sám u sebe, nenechat se ovlivnit okolím, a tím pádem se vymanit z davu. I sebemenší změna je změna. Největší chyba, které se lidé dopouštějí, je ta, že i kdyby mohli udělat malou změnu, neudělají raději žádnou a své chování ještě omlouvají tvrzením, že jako jednotlivci svojí změnou nijak nepřispějí lepším podmínkám, když ostatní stejně nic neudělají. Dříve se lidé řídili pravidlem „*Use it up, wear it out, make it do, do without!*“, což můžeme volně přeložit jako „*dopotřebuj, donos, spokoj se, obejdi se bez*“. Dnes se lidé řídí pravidlem opačným. Nejsou spokojeni, mají vyšší nároky, vyhazují a kupují si věci nové (Kohák 2000).

Několika drobnými ústupky by se současný stav planety dal zlepšit. Nejvíce by samozřejmě pomohlo omezení populačního růstu, neplýtvat tolik jídlem, především masem, učít děti vřelejšímu vztahu k přírodě, snažit se podporovat zelené technologie a šetřit přírodní zdroje. Stačí se podívat na základní prvky kolem sebe, u kterých by se toho dalo velmi změnit. „*Strava se vyrábí pomocí pesticidů, šaty obsahují více umělých vláken a perou se v syntetických pracích prostředcích, pivo a kola se dodávají v plechovkách, automobily jsou těžší a výkonnější*“ (Keller 1993).

4.2.1 Automobil

Automobil, potažmo automobilismus, je v současnosti velkým trendem. Na jednu rodinu připadnou dva až tři automobily. Vlastnictví automobilu je určitý sociální status (Keller 1933). Čím více automobilů, tím více škodlivých plynů se dostává do ovzduší. Užívání automobilu vyčerpává neobnovitelné fosilní zdroje a zamořuje ovzduší i pro pěší a cyklisty. Cestování automobilem roste nepřiměřeným způsobem a na úkor toho velmi klesá cestování autobusem a dalšími hromadnými prostředky. (Kohák 2000).

Evropská unie si je této problematiky vědoma, proto zakročila a již v tomto roce dochází ke změně a snížení povolených hodnot emisí. Touto změnou se začne klást důraz na hybridní a elektrické vozy. Automobilky, které nebudou emisní limity a nová pravidla splňovat, budou platit velké pokuty. V posledním roce se také velmi rozšířila forma „carsharing“.

4.2.2 Stravovací návyky

Existuje spousta způsobů a alternativ stravování dnešní společnosti. Lidé ale především nešetří potravinami a masem. Vzhledem ke konzumnímu způsobu chování, lidé nakoupí mnoho potravin a zásob, které pak nejsou schopni zpracovat a využít, a proto vyhazují velké množství potravin. Přitom za vyprodukovaním takového množství potravy stojí spousta faktorů (půda, její zavlažování a další skutečnosti). Nejnáročnější potravinou je maso. Dobytek neboli hospodářské zvíře, které potřebuje nějaký prostor, musí být krměn a napájen. Důležitá jsou zařízení pro jeho reprodukci a ve finální fázi potřebné prostory k bourání, distribuci masa a dalších vyprodukovaných výrobků. To všechno jsou procesy, které se podepisují na dnešním stavu přírody, proto by se lidé měli zaměřit na jeho šetření.

4.2.3 Móda

Móda je způsob zdobení a zkrášlování svého zevnějšku. Souvisí především s oblékáním a textilem. Dle statistik Ministerstva životního prostředí vyprodukuje každý Čech 250 kg odpadu za rok. Z tohoto množství tvoří 20 kg odpad textilní. Textilní průmysl jako takový v současnosti vyprodukuje více skleníkových plynů než mezinárodní doprava (včetně letecké).

K produkci textilu je také zapotřebí využívat přírodní zdroje, jako je voda a energie. „*Od roku 2000 se celosvětová produkce oblečení více než zdvojnásobila, člověk si průměrně kupuje o 60 procent oblečení víc a má ho u sebe zhruba jen poloviční dobu, než tomu bylo před patnácti lety. V Americe pak přes 85 procent veškerého oblečení skončí na skládkách*” (Kohák 2003). Přispívá tomu právě dnešní konzumní trend. V současné době lidé nakupují stylem procházení se v nákupních centrech a vyhledávání produktů. Důvod nákupu je pouze vlastnění, nikoli nakupování věcí, které potřebujeme (Kohák 2003).

4.2.4 Technologie

Dnešní vědci jsou schopni velmi rychle reagovat na čím dál větší technologické požadavky. Sotva je vyzkoušena nová technologie, už se pracuje na další, lepší, rychlejší, dokonalejší. I zde ale existují nějaké limity. Jak upozorňuje Wolfgang Sachs v roce 1999 „*řada předmětů je téměř dovedena do technické dokonalosti, která už nemůže být dále vyvíjena*“ (Librová 2003). Někteří vědci upozorňují na nadměrný vědecký pokrok, který by mohl přispět k zahubení lidské populace v případě nahrazení roboty a dalšími vymoženostmi. Kohák se ve svém díle věnuje pohledům i ostatních ekologů, vědců a spisovatelů. Jedním z nich je i Albert Gore, který je přesvědčen, že zavedením finančních sankcí by se dalo spoustu věcí ovlivnit, omezit či zlepšit. Zavedením daňových zvýhodnění při recyklaci, využívání hromadné dopravy či využívání šetrnějších produktů by se dalo mnohem rychleji dosáhnout požadovaných cílů (Kohák 2003).

4.3 Den Země

Již před 50 lety vznikl svátek, který se slaví 22. dubna – Den Země. V České republice se slaví od roku 1990. V rámci tohoto svátku se pořádají různé festivaly, workshopy či jiné akce s cílem propagace trvalé udržitelnosti. Právě tento svátek by mohl vést k tomu, aby si lidé více vážili přírody kolem sebe, uvědomovali si dopad svého chování a přemýšleli o následcích svých činů.

Ekologičtější směrem se ubírají například nově založené prodejny nazvané Bezobalu. Tyto prodejny slouží k nákupu potravin, drogerie a kosmetiky do vlastních nádob v takovém množství, jaké zákazníkovi vyhovuje. V Čechách, ale i celé Evropě začínají vznikat menší značky a butiky, které se vydávají antikonzumní cestou a navrhují a

produkují módní kousky ekologicky. Rozšiřuje se dostupnost produktů šetrných k přírodě, lépe rozložitelných či méně zatěžujících současné prostředí. Celý tento koncept lze označit jako „Zero waste“. Jeho cílem je omezení jednorázových obalů, které znečišťují a zatěžují planetu.

Do zajímavých projektů se také zapojuje čím dál více již zavedených a velkých firem a značek. Například drogerie D&M nabízí bio či eko produkty včetně potravin. Začala také nabízet nákup drogistických výrobků formou „bezobalu“. Potravinové obchody přechází z plastových igelitových tašek na tašky papírové, či dokonce látkové. Módní obchody nabízejí více oblečení, které je vyrobeno v souladu s přírodou a životními podmínkami lidstva (například H&M, Zara či další značky). Potravinový řetězec McDonald zrušil plastová brčka i víčka na nápojové kelímky. V některých zemích je již zavedené zálohování nejen skleněných, ale i plastových lahví. V České republice toto zatím provozuje pouze společnost Mattoni ve spolupráci s rozvážkovou firmou Košík.cz. Zubní pasta Colgate je nyní v novém papírovém obalu. Značka piva Gambrinus zrušila prodej piva v plastových lahvích. V příštím roce by se měl dokonce projednávat návrh na úplné zrušení jednorázových plastových příborů. Toto je jen část doložitelných drobných změn, které mohou mít velký vliv na změny další.

Mezi další organizace a projekty patří například: Organizace Healthy Seas, která se zabývá lovením zbytků sítí z moří. One Earth - One ocean zase odváží odpadky z moře. The Plastic Bank v oblastech Haiti a Indonesie pro místní obyvatele při odezdání plastového obalu odmění hotovostí, stravou, přístupem k internetu či umožnění vzdělávání. Ze všech zakoupených produktů značky SEINZ odchází příspěvek na boj proti chudobě v rozvojových zemích a boj za čisté oceány (wikipedie.cz 2020).

4.4 Zero Waste

Česky se tato organizace nazývá Život bez odpadů. Jedná se životní styl, v jehož rámci lidé podporují ochranu životního prostředí, a to opětovným využíváním zdrojů, čímž se snaží předcházet skládkování a spalování odpadů. „Tato organizace říká, že všechny zdroje by měly být využívány opětovně, stejně jako se tomu děje v přírodě.“

„Pokud budou dodržována pravidla Zero Waste, dojde k odstranění veškerých úniků škodlivin do půdy, vody nebo vzduchu, které by ohrožovalo zdraví planety, lidí, zvířat nebo rostlin.“ (Czechzerowaste, 2019)

Společně s tímto projektem je na internetu dostupná speciální mapa, na které je možné nalézt ekologické prodejny, potraviny prodávané bez obalu, šetrnou drogerii a další místa podporující ekologické produkty. Jedná se o takzvanou bezodpadovou mapu, na které je zaznamenáno více než 1600 míst. Mapa funguje i pro lidi, kteří se chtějí ekologicky zbavit některých svých věcí. Každý se může připojit k rozšiřování této mapy a podobná místa do mapy zapisovat, hodnotit a komentovat (Czechzerowaste 2019).

Obrázek 4. Zerowaste v cestovním duchu (Bionneeds)

5 Statistiky a ukazatelé v ČR

K datu 31. prosince 2019 měla Česká republika 10 693 939 obyvatel. Světová populace momentálně činí přes 7,7 miliard lidí. Míra nezaměstnanosti v únoru 2020 činila 2,0 %. Míra ekonomické aktivity k roku 2020 je 76,4 %. Současné životní minimum je vypočítáno na 3 860 Kč a minimum existenční je 2 490 Kč. Průměrná mzda, která je vypočítána k 4. čtvrtletí roku 2019, je ve výši 36 144 Kč, „což je o 2 274 Kč (6,7 %) více než ve stejném období roku 2018“ (ČSÚ 2018).

5.1 Voda

V posledních letech se stává velkým problémem nedostatek vody na planetě a s tím spojené sucho. V České republice bylo v roce 2018 zaznamenáno zřetelné sucho. Vláhová bilance srážek poklesla až pod -350 mm. Tyto hodnoty značí období extrémního sucha. Zásoby vody v půdě na téměř celém území České republiky vykazovaly hodnoty pod 10 %. Kontrolami a lepším odchyťáváním se podařilo předejít ztrátám vody ve vodovodní síti. Mezi lety 2017 a 2018 se ztráty vody snížily o 0,6 %. Jeden obyvatel ČR z veřejného vodovodu spotřebuje 166 l vody na den. V domácnostech se spotřebuje necelých 90 l na den. V obou případech se jedná o meziroční vyšší spotřebu mezi lety 2017 a 2018 (Zpráva o životním prostředí České republiky 2018).

5.2 Emise

Emise jsou veškeré vypouštěné látky, které působí na znečištění ovzduší. Ministerstvo životního prostředí měří a hodnotí emise různých druhů. Emise skleníkových plynů v ČR za posledních 30 let klesly o 35,1 %. Nejvíce se snížily emise z energetického průmyslu, a to téměř o 80 %. Naopak emise z odpadů během posledních 20 let vzrostly o 46,6 % a z tohoto odvětví se jedná především o emise ze skládkování odpadu. Emise znečišťujících látek do ovzduší dlouhodobě klesají, meziroční výkyvy jsou způsobeny především meteorologickými podmínkami a ekonomickou činností zahrnující zejména výkony dopravy a průmyslovou výrobu. Největší podíl působící na skleníkový efekt mají právě emise z dopravy, které každý rok rostou téměř o 3 %. Během posledních 20 let se jedná o 53,8% nárůst. V České republice jsou emise z do-

pravy jeden ze dvou největších faktorů působících na skleníkový efekt. I přes snižování emisí byly v roce 2017 celkové emise připadající na obyvatele ČR o 47,1 % vyšší než průměr v EU (Zpráva o životním prostředí České republiky 2018).

5.3 Odpady a odpadové hospodářství

Odpady a odpadové hospodářství spadá pod strukturu MŽP. ČR je povinna zpracovat takzvaný Plán odpadového hospodářství ČR, který je sepsán podle stanov Evropského parlamentu a Evropské rady. Nejnovější plán byl schválen vládou v roce 2014 a je platný po dobu 10 let. Jedná se o nástroj pro řízení odpadového hospodářství a realizaci strategie odpadového hospodářství. Dokument zahrnuje nakládání s odpady, jejich úpravu, sběr, výkup, třídění, dopravu, přepravu, skladování, využití a zneškodnění. Cílem tohoto plánu je předcházení vzniku odpadů a kladení většího důrazu na recyklování a materiální využívání. Vlivem stavebních činností mezi lety 2017 a 2018 se zvýšila produkce odpadů o téměř 10 %. Během posledních 10 let se jedná dokonce o 17% navýšení (MŽP 2018). Nejvíce odpadu je odpadu komunálního, který činil v roce 2018 46 % z celkového odpadu. Během 10 let jde o 8,6% zvýšení. Sice se ČR daří plán MŽP přeměny odpadu k materiálnímu a energetickému využití plnit, ale i přesto je celková statistika velmi vysoká. Produkce odpadů na jednoho obyvatele ČR v 2018 byla vypočítána na 3 555,7 kg. Tato statistika uvádí, že v letech 2009–2018 se jedná o 480,2kg navýšení a že v meziročním porovnání 2017/2018 byla navýšena o 296,6 kg (Zpráva o životním prostředí České republiky 2018).

5.4 Příroda

V ČR klesá podíl přírodních biotopů, který v roce 2018 tvořil pouhých 13,2 %. Stav evropsky významných rostlin a živočichů na území ČR se každoročně hodnotí na základě 4 parametrů – stavu areálu, stavu populace, stavu biotopu a budoucích vyhlídek daného druhu. Podle statistik z roku 2018 se v nejhorším, tedy nedostatečném či nepříznivém stavu, nachází 60,3 % druhů živočichů a 75,4 % rostlin. Podobným způsobem se hodnotí i evropsky významné stanoviště. Hodnotí se na základě „stávající rozlohy, potenciálního areálu, struktury a funkce a budoucích vyhlídek“. Přestože se statistiky z posledních hodnocených období zlepšují, v kategorii nedostatečné a nepříznivé se nachází téměř 80 % stanovišť (Zpráva o životním prostředí České republiky 2018).

Nejen filosof a spisovatel Erazim Kohák, ale i biologka a socioložka Hana Librová se shodují v pohledu na dnešní společnost. Lidé si mysleli a stále myslí, že příroda je všemocná a dokáže vše napravit, či dokonce vrátit do původního stavu. Neberou ohled na přírodu a v momentě, kdy není příroda ničím majetkem, s ní zacházejí bez jakéhokoliv ohledu (Kohák 2000).

Teprve nyní jsou prokazatelně vidět důsledky lidského chování (nebo se to tak může alespoň jevit), jelikož toto téma je čím dál více probírané, zveřejňují se existenční problémy, globální oteplování či další faktory ohrožující planetu, na základě kterých je zřejmé, že lidstvo drasticky zasahuje do přírodního prostředí a příroda se není schopna po tomto chování regenerovat (Kohák 2000).

5.5 Zemědělství

Výměra zemědělského půdního fondu ČR v letech 2000–2018 klesla o 1,8 %. K tomuto snížení došlo především na úkor zastavěných ploch. „*Velikost těchto ploch se od roku 2000 do roku 2018 zvýšila o 4,1 %*“ (Zpráva o životním prostředí České republiky 2018). V případě systematického kácení lesních porostů se jedná o odlesňování. K tomu dochází především ve prospěch zemědělské půdy, stavební plochy, komunikační plochy či plochy k povrchové těžbě. (Zpráva o životním prostředí České republiky 2018)

5.6 Doprava

Osobní doprava v letech 2000–2018 vzrostla o 28,2 %, a to především v důsledku růstu ekonomiky. Důležitější data jsou data, vyhodnocující rostoucí počet lidí, kteří využívají železniční a veřejnou dopravu (vyjma letecké dopravy), a rostoucí spotřebu palivového pohonu CNG. V roce 2018 tak došlo k dvakrát vyšší registraci nových elektromobilů a hybridních aut poháněných na CNG než v roce 2017 (Zpráva o životním prostředí České republiky 2018).

5.7 Energie

Česká republika zvýšila svou energetickou závislost na zahraničním dovozu o více než 4 %. Nejvyšší podíl spotřeby v energetické bilanci ČR zaujímají paliva (71,2 % v roce

2017). Mezi paliva, která spadají do to kategorie, se řadí pohonné hmoty, paliva pro účely vytápění domácností i paliva pro průmyslovou dopravu. Spotřeba energie související s dopravním průmyslem v letech 2017–2018 vzrostla o 4,8 %. Od začátku 21. století se zvýšila o 71,8 % (Zpráva o životním prostředí České republiky 2018).

5.8 Trvale udržitelný rozvoj

Udržitelný rozvoj by měl znázorňovat rovnováhu ve třech životních oblastech. V oblasti ekonomické, sociální a environmentální. „*Zároveň jde o rovnováhu mezi zeměmi, různými společenskými skupinami, dneškem a budoucností*“ (Místní Agenda 21, 2017).

„Současná generace by se měla chovat a naplňovat své potřeby tak, aby nijak neohrozila generace budoucí“ (OSN [UN WCED] v roce 1987).

V roce 2000 proběhla Miléniová deklarace, během níž se všechny členské státy Organizace spojených států zapojily do programu Rozvojových cílů tisíciletí. OSN stanovila 8 konkrétních cílů rozvoje, které bylo nutné do 15 let splnit. Mezi základních osm cílů patří vymýcení chudoby a hladu, umožnění základního vzdělání pro všechny, více prosazovat společenské postavení žen a zajistit rovnoprávnost pohlaví, snížení dětské úmrtnosti a více dbát na trvalou udržitelnost životního prostředí pomocí programů a politických procesů v každé zemi. Na těchto 8 bodů od roku 2015 navazuje 17 Cílů udržitelného rozvoje. Všechny cíle se zatím daří pomalu plnit (MŽP, 2018).

6 Empirický průzkum

Empirický průzkum byl prováděn formou anketního šetření. Tato forma je jedním z nejefektivnějších a nejrychlejších dostupných možností, která se dá použít. Zároveň jde o naprosto anonymní průzkum a z tohoto důvodu se dá předpokládat, že respondenti budou odpovídat upřímněji. Průzkum jsem použila za účelem zhodnocení současného stavu k životnímu prostředí lidí žijících v Praze a přilehlém okolí.

Dotazník byl rozdělen na dvě části, první část zahrnovala pouze základní otázky o respondentovi, tedy pohlaví, věk, bydliště, počet členů žijících v domácnosti. Kvůli lepšímu zařazení respondenta do sociální skupiny lidí. V části druhé už byly pokládány konkrétní otázky na způsob chování a vztahu respondenta k životnímu prostředí, například třídění odpadu, nakupování potravin či oblečení, šetření tepla, vody a energií.

Anketa obsahovala otázky, na které se dalo odpovídat několika formami. Otázky byly uzavřené či otevřené, u některých bylo možno použít i více odpovědí, případně vypsát svou konkrétní odpověď. Anketa byla vystavena na internetu a rozeslána blízkým osobám prostřednictvím sociálních sítí. Tito respondenti dotazník rozesílali dále svým známým.

6.1 Hypotézy

Cílem tohoto průzkumu bylo stanovení hypotéz, které na základě anketního šetření budou potvrzeny nebo vyvráceny. Hypotézy byly sestaveny na základě vytvořeného dotazníku.

6.1.1 Stanovení hypotéz

- Lidé starší 35 let jsou ohleduplnější k životnímu prostředí než lidé mladší 35 let.
- Lidé žijící v menších městech více třídí bioodpad než lidé z velkých měst.
- Muži využívají automobil jako dopravní prostředek častěji než ženy.
- Domácnosti, které mají více než 3 členy, jsou více skromnější než domácnosti, které mají méně než 3 členy.

Tyto hypotézy je možno vyhodnotit podle zvolených odpovědí na jednotlivé otázky. Například u hypotézy, zda jsou lidé starší 35 let více ohleduplnější k životnímu prostředí než lidé mladší 35 let budou hlavním filtrem odpovědi na otázky týkající se třídění odpadu, šetření tepla, nakupování potravin. U hypotézy, zda jsou domácnosti, které mají více než 3 členy skromnější než domácnosti, které mají méně než 3 členy, budou porovnávány odpovědi u otázek na častost praní, nakupování oblečení z druhé ruky či zda šetří energiemi.

6.1.2 Vyhodnocení empirického výzkumu

Bylo osloveno přibližně 160 respondentů. Ze všech těchto respondentů finálně odpovědělo 93 lidí, z toho byla většina žen 63 (67,7%) a 30 mužů (32,2%).

V kategorii věkové bylo nejvíce respondentů ve věku 25-35 let, konkrétně 46 respondentů (49,5 %). V kategorii 35-45 let bylo 21 respondentů (22,6%), kategorie 18-25 let má 18 odpovídajících respondentů (19,4 %), v kategorii více než 55 let je 5 lidí (5,4%) , nejméně odpovídajících respondentů je ve skupině 45-55 let, 3 respondenti (3,2%). Ve skupině nejmladší (méně než 18 let) nebyl žádný respondent.

Ve městě s méně než 5 000 obyvateli žije 12 lidí (12,9%), město mezi 5 000 – 50 000 obyvateli má 23 respondentů (24,7%), v kategorii město mezi 50 000 – 150 000 obyvateli je 7 respondentů (7,5%). Nejvíce respondentů pochází z města, které má více než 150 000 obyvatel, celkem to je 51 respondentů (54,8%).

U otázky počtu žijících členů v domácnosti vyšli 4 nejčastější odpovědi. 11 respondentů (12,08%) žije v samostatné domácnosti, 36 respondentů (39,56%) sdílí domácnost ve dvou, tříčlennou domácnost sdílí 29 respondentů (31,86%), ve čtyřčlenné domácnosti žije 15 respondentů (16,48%).

6.2 Jednotlivé otázky a jejich odpovědi

6.2.1 Myslíte, že je současný životní styl trvale udržitelný?

Celkem 28 (30,1%) respondentů, si myslí, že současný životní styl je trvale udržitelný. Naprostá většina odpovídajících jsou ale spíše negativního názoru, konkrétně 50 osob (53,8 %). Dalších 15 (16,1%) respondentů neví, zda je tento styl udržitelný.

6.2.2 Zajímáte se o ekologii, jste ekologicky aktivní?

U otázky, zda jsou respondenti ekologicky aktivní převažuje pozitivní odpověď a to 67 (72%) lidí, ekologicky neaktivních osob je 26 (28%).

6.2.3 Třídíte odpad? (směsný, odpad, plast, papír, kartonové nápoje, sklo, kov)?

Otázka zaměřující se na třídění odpadu mne překvapila především z toho důvodu, kolik lidí třídí odpad včetně kartonů a kovových výrobků, jedná se konkrétně o 45 (48,4%) respondentů. Dalších 42 (45,2%) odpovědí znázorňuje třídění základního odpadu (sklo, plast, papír, směs). A pouhých 6 (6,5%) osob netřídí odpad vůbec.

6.2.4 Nakupujete věci do zásoby?

U této otázky jsem čekala převládající negativní odpovědi, příjemně mne překvapilo, že jsou odpovědi velmi vyrovnané, a doba zásobování se potravinami či dalšími statky je možná na ústupu. Respondentů, kteří nakupují do zásoby je 32 (34,4%), 56 (60,2%) odpovědí je negativních a 5 (5,4%) osob si není jisto.

6.2.5 Jaký preferujete druh stravování?

Stravování bez jakéhokoliv omezení preferuje 87 (93,5%) respondentů. Vegetariánství upřednostňuje 5 (5,4%) osob, mezi respondenty nebyl žádný vegan, a dva respondenti (2,2%) mají zdravotní omezení.

6.2.6 Spotřebujete veškeré potraviny, které nakoupíte?

Počet lidí, kteří spotřebují veškeré potraviny, které nakoupí je 49 (52,7 %). Naopak těch, kteří nespotřebují vše je 42 (45,2%), pouze 2 (2,2%) respondenti neví, zda spotřebují veškeré potraviny.

6.2.7 Vyhazujete prošlé/zkažené potraviny na kompost/do bioodpadu?

Otázka týkající se bioodpadu, podle mého názoru nejvíce záleží především na dostupnosti speciálních kontejnerů na tento druh odpadu, či využití kompostu na vlastních pozemcích. Proto převažuje odpověď negativní, tedy 69 (74,2%) respondentů nepoužívá bioodpad, pouhých 22 (23,7%) osobkompost či bioodpad používá a další 2 (2,2%) respondenti odpověď neví.

6.2.8 Nakupujete více regionální potraviny nebo potraviny ze zahraničí?

Regionální potraviny preferuje 22 (23,7%) respondentů, zahraniční potraviny nakupují více pouze 3 (3,2%) respondenti. Nákupčí, kteří nakupují potraviny v poměru 50/50 je 53 (57%). Lidí, pro které není důležité jaké potraviny nakupují a neví jejich původ je 15 (16,1%)

6.2.9 Kam chodíte nakupovat potraviny?

Otázka, týkající se nákupu potravin měla možnost zaškrtnout více odpovědí. Nejméně odpovědí téměř totožných patří Vietnamským večerkám 13 (14%), poté eshopům 11 (11,8%) a nakonec Obchodním centrům 14 (15,1%). O trochu více respondentů rádi nakupují a navštěvují farmářské trhy 25 (26,9%) a nejvíce odpovědí bylo zaznamenáno u Samoobsluh, hypermarketů a supermarketů 88 (94,6%). Tato otázka umožňující zaznam více odpovědí vypovídá o tom, že respondenti nenakupují potraviny pouze na jednom místě, ale nákupy kombinují.

6.2.10 Jakým způsobem se stravujete?

U této otázky bylo možné také zaškrtnout více odpovědí najednou. Respondenti tak kombinují možnost vaření a navštěvování restaurací. 34 (36,6%) osob si vaří, restaurace navštěvuje 12 (12,9%) lidí, formu rychlého občerstvovacího zařízení využívá 10 (10,8%) osob. Lidí, kteří kombinují formu vaření a návštěvu restaurace je 59 (63,4%)

6.2.11 Kolikrát týdně navštěvujete restauraci/rychlé občerstvení?

Záznam odpovědí na otázku četnosti návštěv restaurace byl čistě otevřený, každý respondent mohl vyplnit svou odpověď. Celkem 12 (13,04%) osob do restaurace nechodí vůbec, jednou týdně navštěvuje restauraci 38 (41,30%) respondentů, 12 (13,04%) respondentů chodí do restaurace dvakrát týdně, tři návštěvy týdně volí 10 (10,86%) osob, čtyřikrát v týdnu restaurační zařízení navštěvuje 7 (7,60%) osob, pětkrát týdně se stravuje v restauraci 12 (13,04%) osob a jedna odpověď 1 (1,08%) se týká 10 týdenních návštěv.

6.2.12 Nakupuji oblečení z druhé ruky (second hand, bazar/bazárek/bazoš)?

I přesto, že nákup oblečení z druhé ruky je velmi ekologický a většinou i ekonomicky pozitivní faktor, stále nadpoloviční většina lidí není této formě nákupu zcela otevřena. Celkem 65 (70,7%) lidí tuto formu nákupu nevyužívá a pouze 27 (29,3%) osob ano.

6.2.13 Jste ovlivněni módními trendy?

U otázky ovlivnění módními trendy jsem byla přesvědčena, že bude převládat odpověď ano, ale nakonec jsem byla velmi mile překvapena. Lidí, kteří jsou ovlivněni módními trendy je 26 (28%). Dalších 13 (14%) respondentů neví zda jsou ovlivňováni a velká většina 54 (58,1%) respondentů ovlivnění nejsou.

6.2.14 Jak nakládáte s nenošeným/starým oblečením?

Všichni dotazující se v tomto směru chovají ekologicky a ohleduplně. 73 (78,5%) osob dá své oblečení na charitu, či svému kamarádovi. Pouze 1 respondent (1,1%) odnese své oblečení do secondhandu a zbytek využije oděvní kontejner a to 19 (20,4%) lidí.

6.2.15 Jaký dopravní prostředek používáte nejčastěji?

Výsledky u otázky zabývající se využíváním dopravních prostředků nejsou nijak překvapující. Podle mne použití dopravního prostředku záleží především na bydlišti respondenta. Tedy pokud jsou respondenti z menšího nebo většího města. Automobil využívá častěji 47 (50,5%) respondentů. MHD jezdí 50 (53,8%) osob, vlakem dojíždí 12 (12,9%) lidí. Velmi pozitivně vnímám počet odpovídajících, kteří chodí pěšky, tedy 32 (34,4%) a dalších 12 (12,9%) jezdí na kole.

6.2.16 Jak často jezdíte automobilem?

Nejvíce lidí tedy 32 (34,4%) jezdí automobilem více než 3x týdně. Dalších 21 (22,6%) osob jezdí 2-3x týdně. Tato vysoká čísla kompenzují další respondenti, kteří jezdí 1 x týdně, celkem 25 (26,5%), 1x měsíčně jezdí dalších 7 (7,5%) osob a 8 (8,6%) lidí nejedou autem vůbec.

6.2.17 Jak často perete?

Četnost praní se odvíjí především od počtu členů v domácnosti. Méně než 1x týdně pere 8 (8,6 %) dotazujících. Jednou týdně pere 34 (36,6%) osob. Respondentů, kteří perou dva až třikrát týdně je 39 (41,9%). Více než třikrát týdně pere 12 (12,1%) osob.

6.2.18 Šetříte teplem/vodou?

Poslední otázka hodnotící šetření tepla a vody, dopadla velmi pozitivně. Těmito komoditami rozhodně šetří 19 lidí (20,4 %). Většina lidí, si myslí, že se snaží šetřit vodou i teplem, konkrétně 55 lidí (59,1%). Část respondentů, tedy 8 (8,6%) neví zda šetří, a 11 (11,8%) odpovídajících ze všech vodou a teplem nešetří.

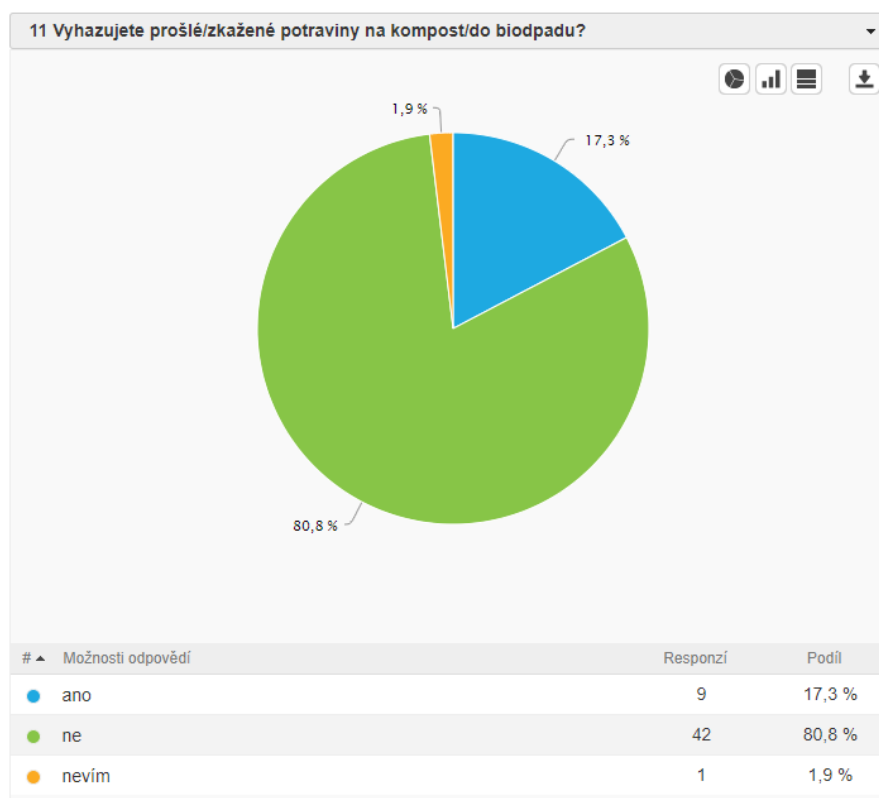
6.3 Vyhodnocení jednotlivých hypotéz

6.3.1 Lidé starší 35 let jsou ohleduplnější k životnímu prostředí než lidé mladší 35 let.

Tato hypotéza byla vyvrácena. Jedná se, ale o velmi malý rozdíl mezi jednotlivými výsledky. Hypotéza by se dala vyhodnotit tak, že věk respondenta, nemá vliv na jeho ekologické chování.

6.3.2 Lidé žijící v menších městech více třídí bioodpad než lidé z velkých měst.

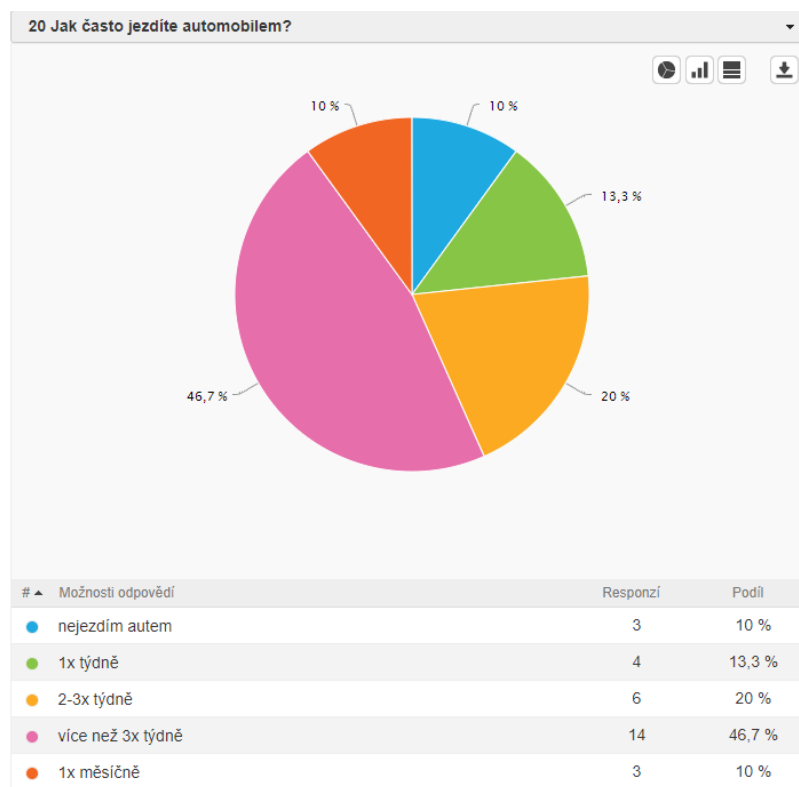
Další hypotéza, je hodnocena jako pravdivá. Místo bydliště, zahrádka či možnost využívání kompostu na vlastním pozemku či u rodinného baráku je hlavní ovlivňující faktor. Ve větších městech nemají respondenti takové možnosti a dostupnost kontejnerů umožňující třídít tento odpad není dostačující. (viz graf č.1)

Obrázek 6. Graf č.1 Vyhodnocení hypotézy „Lidé žijící v menších městech více třídí bioodpad než lidé z velkých měst“ (Vlastní zdroj)

6.3.3 Muži využívají automobil jako dopravní prostředek častěji než ženy.

Hypotéza hodnocena na základě pohlaví vyšla jako pravdivá. Když už respondenti využívají automobil, u mužského pohlaví je to častěji než u žen. Celkový počet mužů odpovídajících na anketu bylo méně než celkový počet žen, proto se z tohoto důvodu nemusí jednat o reprezentativní vzorek šetření (viz graf č.2)

Obrázek 6. Graf č.2 Vyhodnocení hypotézy „Muži využívají automobil jako dopravní prostředek častěji než ženy“ (Vlastní zdroj)

6.3.4 Domácnosti, které mají více než 3 členy, jsou více skromnější než domácnosti, které mají méně než 3 členy.

Poslední hypotézou je vyhodnocení chování lidí na základě počtu lidí žijících v domácnosti. Tato hypotéza byla vyvrácena. Je nutno opět přihlédnout k důležitému faktoru nevyváženosti počtu respondentů v jednotlivých hodnotících kategoriích. Někteří respondenti i když sdílejí domácnost pouze ve dvou perou častěji než domácnosti se čtyřmi členy.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsme poukázali na problém lidského chování a jeho přímého působení na přírodu a současnou ekologickou krizi. Řešení, která navrhují vědci a autoři, kteří se tímto tématem zabývají, vychází v první řadě ze změny myšlení lidí. Lidé by se neměli nechat ovlivňovat klamavou reklamou, která v lidech budí především pocit nespokojenosti, a místo kvantity by měli začít dávat přednost kvalitě.

V teoretické části bylo cílem nastínit současnou situaci v ČR, zároveň vysvětlit jednotlivé pojmy a přiblížit čtenáři vhléd do problematiky. Dobrovolná skromnost, minimalismus a další styly upřednostňující životní prostředí a šetření přírody mohou být budoucím řešením dané ekologické krize.

V empirické části bylo zhodnoceno, jak moc se lidé chovají ekologicky a zda má na jejich chování vliv např. místo bydliště či pohlaví. Průzkum byl proveden formou anonymního dotazníku, který byl rozdělen na dvě části. První část obsahovala čtyři základní otázky, které se týkaly pohlaví, věku, místa bydliště a počtu členů žijících v domácnosti. Druhá část byla zaměřena na bližší otázky, které hodnotily vztah respondenta k životnímu prostředí. Počet respondentů nebyl v jednotlivých skupinách rovnoměrný, jelikož nejvíce respondentů byly ženy a to 67,7 %), téměř 50 % všech respondentů bylo ve věku 25–35 let a zároveň 54,5 % lidí žijících ve městě s více než 150 000 obyvateli, proto tento dotazník netvoří reprezentativní vzorek společnosti.

Empirická část zahrnuje výsledky stanovených hypotéz, jejichž cílem bylo vyvrácení, či potvrzení každé z nich. První hypotéza, zda lidé starší 35 let jsou ohleduplnější k životnímu prostředí než lidé mladší 35 let, vyšla spíš nepravdivě. Rozdíl byl ale minimální, a tak usuzujeme, že věk nemá velký vliv na ekologické chování. Hypotéza, že lidé žijící v menších městech více třídí bioodpad než lidé z velkých měst, vyšla pravdivě. Další hypotéza se zabývala zjištěním, zda muži využívají automobil jako dopravní prostředek častěji než ženy. Tato hypotéza vyšla také pravdivě. Poslední hypotéza, hodnotící chování na základě počtu lidí žijících v domácnosti, vyšla nepravdivě, a to především z toho důvodu, že jednotlivé skupiny nemají stejný počet respondentů.

Lepší a případně udržitelnější situaci by napomohlo zařazení nauky o životním prostředí do základních škol, školek a předškolních zařízení pro děti. Již od útlého věku

dětem vštěpovat znalosti a informace o planetě, problémech týkajících se životního prostředí, faktu, že Zemi hrozí nedostatek pitné vody, a další skutečnosti, které by měl vědět každý z nás. Lidé by si potom lépe uvědomovali důsledky svého chování a učili se, jak zlepšovat nebo kompenzovat zhoršující se stav na Zemi. Každá městská část by měla klást větší důraz na třídění odpadu, umožňovat třídit veškeré odpady a zajišťovat dostatečné množství kontejnerů či sběrných míst. Zároveň informovat nebo rozvíjet vzdělávání týkající se této problematiky ve svém regionu.

V současné době velmi vyspělých a moderních technologií by bylo nejlepší tyto technologie využít a implementovat je do každého nového vynálezu, aby již od počátku byl šetrnější a ekologičtější. Dobrým znamením jsou měnící se stanovy pro automobily a větší důraz na hybridní vozidla. Podobným způsobem by se mělo postupovat i v ostatních odvětvích.

7 Seznam použité literatury

ZÁKON O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ 17/1992 Sb: Životní prostředí §2 [online] [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-17>

EKO.STRÁNKY: Ekologické faktory prostředí [online] 2018 [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: <https://eko.estranky.cz/clanky/ekologicke-factory-prostredi.html>

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV: Zdraví a životní prostředí [online] 2004 [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: <http://www.szu.cz/tema/zivotni-prostredi>

ENWIKI: Deklarace Konference OSN o životním prostředí [online] 2007 [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: https://www.enwiki.cz/wiki/Deklarace_Konference_Organizace_spojen%C3%BDch_n%C3%A1rod%C5%AF_o_%C5%BEivotn%C3%ADm_prost%C5%99ed%C3%AD

PŘÍRODA.CZ: ekosystém [online] 2004 [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: <https://www.priroda.cz/slovník.php?detail=92>

ENWIKI: Skleníkový jev [online] 2018 [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: https://www.enwiki.cz/wiki/Sklen%C3%ADkov%C3%BD_jev

ZÁKON O OCHRANĚ OVZDUŠÍ 201/2012 Sb. [online] [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/9F4906381B38F7F6C1257A94002EC4A0/%24file/201_2012.pdf

Ministerstvo životního prostředí: Ochrana ovzduší [online] [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/cz/ovzdusi>

JUNIOR ROZHLAS: Co jsou to emise? [online] 2013 [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: <https://junior.rozhlas.cz/co-jsou-emise-8051075>

Ministerstvo životního prostředí: Voda [online] [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/cz/voda>

Ministerstvo životního prostředí, Praha: Zpráva o životním prostředí 2018. Str. 8-33, ISBN 978-80-87770-79-5

Zpráva o životním prostředí 2018 [online] [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2020/05/Zprava_o_ZP_CR_2018.pdf

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV: Infekční onemocnění z pitné vody [online] 2008 [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: <http://www.szu.cz/tema/prevence/infekcni-onemocneni-z-pitne-vody>

Ministerstvo životního prostředí: odpadové hospodářství [online] 2008 [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/odpadove_hospodarstvi

ERAZIM KOHÁK: Zelená svato:zář, kapitoly z ekologické etiky. 2012 ISBN: 978-80-85850-86-4

Zemědělství – KT.blog [online] 2009 [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: <http://zemedelstvi-kt.blog.cz/0904/druhy-zemedelstvi>

[online] 2006 [cit. 2020-06-08]. Dostupné z <https://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/internetove-prezentace/principy-a-pravidla-uzemniho-planovani/kapitolaC/C7-2012.pdf>

Ministerstvo životního prostředí: Udržitelný rozvoj [online] 2008 [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/cz/ovzdusi>

OAPK ČR: Historie ochrany životního prostředí a krajiny ČR [online] 1999 [cit. 2020-06-09]. Dostupné z http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=historie_ochrany&site=zakladni_udaje_cz#top

JAN KELLNER: Až na dno blahobytu, 2005 ISBN 80-903085-7-0

WIKISOFIA: Konzumní společnost [online] 2014 [cit. 2020-05-09]. https://wikisofia.cz/wiki/Konzumn%C3%AD_spole%C4%8Dnost

HANA LIBROVÁ, Vlažní a váhaví: Kapitoly o ekologickém luxusu, 2003 ISBN: 978-80-210-8412-4

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ. Dvacátýsedmý díl. Praha: J. Otto, 1908. S. ČR [online] [cit. 2020-06-09]. Dostupné z 547. <http://archive.org/stream/ottvslovnknauni43ottogoog#page/n565/mode/2up>

CI2, ekologická stopa [online] 2013 [cit. 2020-05-09]. Dostupné z:
<https://ci2.co.cz/cs/ekologicka-stopa>

ČZU: PRŮMĚRNÉ MZDY [online] 2018 [cit. 2020-05-09]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/csu/czso/cris/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2019>

CI2, uhlíková stopa [online] 2013 [cit. 2020-05-09]. Dostupné z:
<https://ci2.co.cz/cs/co-je-uhlikova-stopa>

ZERO Waste [online] 2019 [cit. 2020-06-09]. Dostupné z <https://www.czechzerowaste.cz/>

8 Seznam použitých symbolů a zkratk

OAP Ochrana životního prostředí

KRNAP Krkonošský národní park

ČR Česká republiky

MŽV Ministerstvo životního prostředí

ČZU Česká zemědělská univerzita

9 Seznam obrázků

Obrázek 1. Schéma skleníkového efektu https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ec/Schema_sklenikovy_efekt.gif

Obrázek 2. uhlíková stopa https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Carbon_Footprint_simple-explanation_EN.webm

Obrázek 3. Psychologické aspekty konzumní společnosti https://wikisofia.cz/wiki/Konzumn%C3%AD_spole%C4%8Dnost

Obrázek 4. Zerowaste cestuj v duchu <https://www.bioneds.cz/bioneds-blog/cestuj-v-duchu-zero-waste/>

Obrázek 5. Graf č.1 1 Vyhodnocení hypotézy „Lidé žijící v menších městech více třídí bioodpad než lidé z velkých měst“(Vlastní zdroj)

Obrázek 6. Graf č.2 Vyhodnocení hypotézy „Muži využívají automobil jako dopravní prostředek častěji než ženy“(Vlastní zdroj)

10 Seznam Příloh

10.1 Příloha 1 - Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Karolína Strejcovská, jsem studentkou České zemědělské univerzity v Praze a věnuji se studiu Územní technické a správní služby na Fakultě životního prostředí.

Prosím o věnování pár minut pro vyplnění této anonymní ankety. Anketa poslouží jako podklad empirického průzkumu, který bude součástí bakalářské práce.

Moc Vám děkuji a přeji pěkný den.

1. Pohlaví

- Žena
- muž

2. Věk

- Méně než 18
- 25-35
- 35-45
- 45-55
- Více než 55

3. Bydliště

- Město s méně než 5 000 obyvateli
- Město mezi 5 000 – 50 000 obyvateli
- Město mezi 50 000 – 150 000 obyvateli
- Město s více než 150 000 obyvateli

4. Kolik členů žije ve vaší domácnosti?(včetně mě)*

- Vypiště prosím odpověď

5. Myslíte, že je současný životní styl trvale udržitelný?*

Vyberte jednu odpověď

- ano
- ne
- nevím

6. Zajímáte se o ekologii, jste ekologicky aktivní?*

Vyberte jednu odpověď

- ano
- ne

7. Třídíte odpad? (směsný odpad, plast, papír, kartonové nápoje, sklo, kov)*

Vyberte jednu odpověď

- ano - vše
- ne - vůbec
- pouze základní (směs, papír, plast, sklo)

8. Nakupujete věci do zásoby?*

Vyberte jednu odpověď

- ano
- ne
- nevím

9. Jaký preferujete druh stravování?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- bez omezení
- vegetariánství
- veganství
- jiné omezení – jaké? Vypiště prosím odpověď

10. Spotřebujete veškeré potraviny, které nakoupíte ?*

Vyberte jednu odpověď

- ano
- ne
- nevím

11. Vyhadzujete prošlé/zkažené potraviny na kompost/do biodpadu?*

Vyberte jednu odpověď

- ano
- ne
- nevím

12. Nakupujete více regionální potraviny nebo potraviny ze zahraničí?*

Vyberte jednu odpověď

- více regionální
- více zahraniční
- 50/50
- nevím

13. Kam chodíte nakupovat potraviny?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Obchodní centra
- eshop(potraviny-košík, rohlík, itesco, svetbedynek)
- Vietnamské potraviny/večerky
- Farmářské trhy
- Samoobsluhy/hypermarkety(Albert, Kaufland,Globus,Tesco, Billa, Penny, Lidl, Coop)

14. Jakým způsobem se stravujete?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- vařím si
- chodím do restaurací
- chodím do rychlých občerstvovacích zařízení
- kombinace vařím si/chodím do restaurací
- jiný způsob – jaký? Vypiště prosím odpověď

15. Kolikrát týdně navštěvujete restauraci /rychlé občerstvení?*

- Vypiště prosím odpověď

16. Nakupuji oblečení z druhé ruky (second hand, bazar/bazárek/bazoš, vinted, atd.)*

Vyberte jednu odpověď

- ano
- ne

17. Jste ovlivněni módními trendy?*

Vyberte jednu odpověď

- ano
- ne
- nevím

18. Jak nákládáte s nenošeným/starým oblečením?*

- Vyberte jednu odpověď
- dám ho na charitu / daruji ho známým, kamarádům
- odnesu do second handu

19. Jaký dopravní prostředek používáte nejčastěji?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- chodím pěšky
- jezdím na kole
- automobil
- MHD - autobus, tramvaj, metro
- vlak
- letadlo

20. Jak často jezdíte automobilem?*

Vyberte jednu odpověď

- nejezdím autem
- 1x týdně
- 2-3x týdně
- více než 3x týdně
- 1x měsíčně

21. Jak často perete?*

Vyberte jednu odpověď

- méně než 1x týdně
- 1x týdně
- 2-3x týdně
- více než 3x týdně

22. Šetříte teplem/vodou?*

Vyberte jednu odpověď

- ano, rozhodně šetřím
- ano, myslím si, že šetřím
- nevím
- ne, nešetřím